

## Kansalliskirjaston tietohallintostrategia ja sen jalkautus

Yliopistokirjastojen neuvosto 2008-02-15  
Åbo Akademi  
Juha Hakala, Kansalliskirjasto

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Tavoite

### •Vuosina 2008-2012 toteutettavien kansallisten (yhteiseen käyttöön tarjottavien) palveluiden linjaaminen

- Ennustettavuus: kirjastot (eli strategian asiakkaat) tietävät miten kansalliskirjasto aikoo kehittää palvelujaan yhteistyössä kirjastojen kanssa
- Avoimuus: tavoitteista ja niiden toteutumisesta voidaan keskustella ja niitä voidaan tarvittaessa muokata
- Muutos: 2008 kansalliskirjasto tarjoaa tietyt palvelut; 2012 niiden kirjo tulee olemaan laajempi

### •Kansalliskirjastolla on yliopistolain mukaan velvollisuus ylläpitää ja kehittää näitä palveluita; muilla kirjastoilla on mahdollisuus soveltaa niitä

- Oleellista on se, että kaikki kansallisen kirjastoverkon sovellukset noudattavat yhteisiä standardeja ja periaatteita

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Tietohallintostrategian taustaa

### •Kirjastojen IT-toimintaympäristö monimutkaistuu digitalisoitumisen myötä jatkuvasti

- Enää emme selviä yhdellä integroidulla sovelluksella, vaan tarvitaan (ainakin toistaiseksi) useita sovelluksia, joista osa ei enää välttämättä ole kirjastospesifejä
- Etenkin pienet organisaatiot tarvitsevat tukea uusien palveluiden kehittämisessä ja soveltamisessa

### •Kehittämisen koordinoimiseksi ja kustannusten hillitsemiseksi sekä kirjastojen keskinäistä että kaikkien muistiorganisaatioiden yhteistyötä kannattaa lisätä

- Tietohallintostrategia ja muut strategiatekstit täydentävät normaalia toiminnan suunnittelua

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## TH-strategian laadintaprosessi

### •Taustalla toimintaympäristön ja keskeiset tavoitteet määrittävä kansalliskirjastostrategia sekä mm. opm:n hallinnonalan tietohallintostrategia ja ValtIT-linjaukset

### •Koordinoitavastuu kirjaston kehittämisjohtajalla, käytännön kirjoitustyö kk:n triangelitiimissä

### •Laadintaprosessia ohjasi aivoriihi jossa oli ulkopuolisia asiantuntijoita muista kirjastoista sekä arkistolaitoksen, CSC:n ja museoviraston edustaja

- Aivoriihistä saatiin hyvää taustatukea strategian laadintatyölle

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Triangelitiimin jäsenet

•Ari Ahlqvist  
•Laila Heinemann  
•Tiina Ison  
•Leena Jansson  
•Annu Jauhiainen  
•Jukka Kervinen  
•Esa-Pekka Keskitalo  
•Esa Kurki

•Pasi Kurvinen  
•Laura Kärkkäinen  
•Ere Maijala  
•Kimmo Pajunen  
•Ari Rouvari (pj)  
•Desiree Räsänen

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Aivoriihen muut jäsenet

Digitaalisen kirjaston ohjausryhmän verkkopalveluryhmän sekä ohjelmisto- ja standardointiryhmän jäsenet; lisäksi seuraavat sidosryhmien edustajat:

•Pirjo-Leena Forsström (CSC)  
•Vesa Hongisto (Museovirasto)  
•Markus Merenmies ja Markku Nenonen (Kansallisarkisto)  
•Kimmo Tuominen (Eduskunnan kirjasto)

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Kirjoitustyön ohjeistus

•Tiimiläisiä pyydettiin asettamaan tavoitteeksi teksti, joka:

- Olisi mieluiten 10, korkeintaan 15 sivua pitkä
- Noudattaisi perinteistä strategiaaavaa (nykytilan kuvaus, tavoitetilan esittely, toimeenpanosuunnitelma)
- Määrittäisi tavoitetilan käytännön hankkeiden avulla; ei abstrakteja, vanhenemattomia tavoitteita
- Ei olisi mitään osin ristiriidassa muiden strategioiden asettamien tavoitteiden kanssa

•Aikajänteeksi sovittiin viisi vuotta; kymmenen vuotta on th-strategialle tällä erää liian pitkä aika

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Kirjoitustyön ohjeistus (2)

- Laadinnassa otettiin huomioon käynnissä olleet keskeiset hankkeet, ennen kaikkea opm:n Pitkäaikaissäilytys- eli PAS-työryhmän tammikuussa 2008 julkistetut linjaukset (joihin strategiatyö omalta osaltaan vaikutti)
- Kansalliskirjastossa tehty digitaalisen kirjaston määrittely antoi hyvää taustatukea
- Aivoriivet vaikuttivat tekstin painotuksiin yleensä, ja tavoitetilan määrittelyyn erityisesti
- Strategian laadinnan tukena oli konsultti Seppo Mikkola TalentPartnersilta

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Nykytila

•Tekstin valmistelun 1. kierros kansalliskirjastossa on saatu päätökseen; teksti lähtenyt lausuntokierrokselle mm. kirjastosektoreille, Arkistolaitokselle, Helsingin yliopistoon, Museovirastoon, Opm:öön, ValtIT:lle ja CSC:lle

•Lausuntojen perusteella muokattu lopullinen versio pyritään julkistamaan keväällä 2008

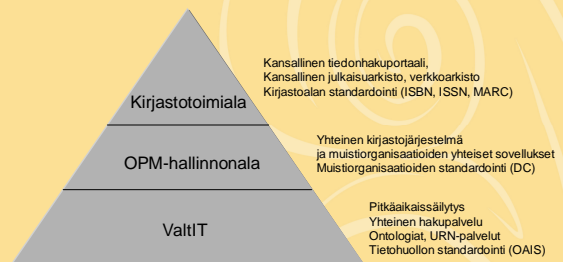
•Strategian jalkautus on osin jo käynnistynyt (tästä lisää myöhemmin) – mutta teksti on edelleen muokattavissa

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Palveluiden soveltamistasot (luonnos)

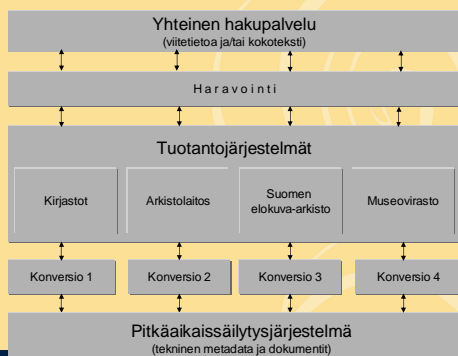


KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Muistiorganisaatioiden järjestelmäarkkitehtuuriluonnos



KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

## Toimeenpanosuunnitelma

	2008	2009	2010	2011	2012
Osaaminen ja toimintatavat	Osaamis- selvitys				
Järjestelmät	Toimintatapa- selvitys	Yhteinen asiakasliittymä	Hakujärjestelmän laajentaminen	Pitkäaikaissäilytys	Kansallinen yhteisluettelo
Organisaatio	Konsortio- selvitys	Uusi konsortio	Digitoinnin tuotannonohjaus		

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategian jalkautuksesta

- **Kansalliskirjasto laatii kevään aikana jalkautussuunnitelman, joka viimeistellään ja julkistetaan strategian valmistumisen jälkeen**
  - Vastuuhenkilöt Juha ja Kristiina
- **Tavoite 1: Konsortiorakenteen uusiminen**
  - Kirjastoverkkopalvelut on käynnistänyt nykyistä konsortiomallia koskevan selvitystyön, jonka pohjalta tullaan esittämään 2009 (2010?) uutta mallia konsortioiden käsiteltäväksi
  - Toteutus virkatyönä

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategian jalkautuksesta (2)

- **Tavoite 2: Osaamisen ja toimintatapojen kehittäminen**
  - Kirjastoverkkopalvelut selvittää tämän vuoden aikana, miten hyvin henkilökunnan osaaminen ja työmenetelmät vastaavat näköpiirissä olevia tulevaisuuden haasteita
  - Työhypoteesi: jatkossa kirjastoissa työskentelee pidemmälle koulutettuja ja erikoistuneita asiantuntijoita
  - Toteutus virkatyönä

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategian jalkautuksesta (3)

- **Tavoite 3: Kansallisen yhteisluettelon luonti**
  - Kirjastoverkkopalvelut on tutkinut Voyagerin korvaamista Alephilla; toteutuessaan yhteisluettelo-ohjelmiston vaihto luo tekniset edellytykset ammattikorkeakoulujen ottamiseen Lindaan mukaan
  - Amk-laajennuksen ehtoista neuvoteltu AMKIT-konsortion kanssa; työ jatkuu
  - Aleph-hanke toteutetaan virkatyönä, AMK-laajennus edellyttää lisärahoitusta

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategian jalkautuksesta (4)

- **Tavoite 4: Digitoinnin tuotannonohjausjärjestelmän rakentaminen**
  - Selvitystyö ja mahdollinen toteutus opm:n kansalliskirjastolle myöntämän, digitointiin vuosille 2008-2009 tarkoitetun erillisrahoituksen avulla
- **Tavoitteet 5-6: Yhteisen asiakasliittymän ja pitkäaikaissäilytysjärjestelmän rakentaminen**
  - Opm:n tammikuussa 2008 julkaistussa Sähköisen aineiston pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä koskevan työryhmän muistiossa esitetään laajaa muistiorganisaatioiden yhteishanketta näiden järjestelmien toteuttamiseksi
  - Yhdistämiselle asiakasliittymän: tiedon siitä, mitä aineistoa säilytetään pysyvästi, on löydettävä helposti

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

### Yhteinen asiakasliittymä ja PAS-järjestelmä

- **Muistiorganisaatiot ovat yhdessä hakeneet opm:stä rahoitusta vuosille 2008-2009 varsinaisen toteutusprojektin suunnitteluun sekä tarvittavien ohjelmistojen pilotointiin**
  - Opm on organisoimassa hanketta; ministeriesittely maaliskuussa
- **Toteutushanke sijoittuu toteutuessaan vuosille 2010-2012, ja sen rahoitus pyritään hankkimaan ValtIT:itä**
  - Suurelle yhteishankkeelle voidaan saada tämäntyyppinen rahoitus, erillisprojekteille ei
- **Yleisvastuu Kansallisarkistolla; osaprojektien vastuita voidaan hajauttaa**
  - Kansalliskirjasto kiinnostunut asiakasliittymästä

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET

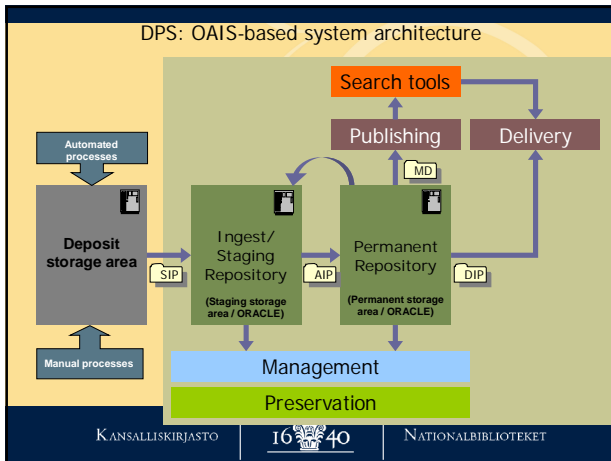
### Asiakasliittymä ja PAS: nykytila

- **Kansalliskirjasto ja Kansallisarkisto ovat tutustuneet toistensa suunnitelmiin ja käynnissä oleviin hankkeisiin (Vapa & NDHA)**
- **Ex Libriksen kanssa keskusteltu alustavasti Primon ja Digital Preservation System:in demoista ja pilotoinnista vuoden 2008 aikana**
  - Mitään sitoumusta minkään olemassa olevan tai tulevan ohjelmiston hankinnasta ei ole tehty eikä tehdä ilman asianmukaista ohjelmistoprojektia
- **Kirjastot tulee nopeasti perehdyttää näiden uusien sovellusten "sielunelämään"**
  - "miksi julkaisuarkisto ei ole digitaalinen arkisto?"

KANSALLISKIRJASTO



NATIONALBIBLIOTEKET



### TH-strategiapalaute: vastauksia kysymyksiin (Helenan koosteen pohjalta)

- K: Sivuilla 11 ja 13 ontologiat ja URN-palvelut rinnastettu; onko ladontatekninen vai asiallinen yhteys?
- V: Edellinen. Nämä kaksi palvelua on mainittu, koska kansalliskirjasto hakee niihin rahoitusta ValtIT:ltä. Niitä ei kuitenkaan pidetty niin merkittävinä, että ne olisi nostettu toimeenpanosuunnitelmaan.

KANSALLISKIRJASTO | 1640 | NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategiapalaute: vastauksia kysymyksiin (2)

- K: Onko tietoinen valinta olla puhumatta mitään hakukoneista?
- V: Hakukoneiden paikallinen käyttö toteutuu yhteisen asiakasliittymän kautta. Näissä järjestelmissä on yleensä sisäänrakennettuna tehokas hakukone (kuten Lucene) jonka varaan tiedonhaku on rakennettu. Toinen näkökulma asiaan on Google Scholar –yhteistyö. Se jätettiin strategiasta pois.

KANSALLISKIRJASTO | 1640 | NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategiapalaute: vastauksia kysymyksiin (3)

- K: Mitä tarkoittaa monihakupalvelu?
- V: Sillä viitataan Nelli-portaaliin ja vastaaviin järjestelmiin.
- K: Tiedonhaun upottaminen oppimislustoihin yhteistyössä Suomen virtuaaliyliopiston palveluyksikön kanssa?
- V: Tällä osa-alueella hyvin suunniteltu yhteistyö virtuaaliyliopiston kanssa on kaikille osapuolille eduksi. Moodle- ja Blackboard-integrointi on jo tehty suoraan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

KANSALLISKIRJASTO | 1640 | NATIONALBIBLIOTEKET

### TH-strategiapalaute: vastauksia kysymyksiin (4)

- Muita kysymyksiä:
- Mikä on kirjastojen prioriteetti KK:n asiakaskunnassa?
  - edelleen keskeinen
- Miksi palvelujen kuvaus ja KK:n palvelulupaus kirjastoille puuttuu (eli miten rakennettavat palvelut toimivat kirjastojen/käyttäjien näkökulmasta)?
  - näiden osuuksien lisäämistä pidettiin järkevänä
- Mikä on kansalliskirjaston palvelukeskusrooli; mitä se tekee kirjastoille?
- Miksi kirjastojärjestelmän uusimista ei ehdoteta? Miksi ei mietitä näytöluetteloiden yhdistämistä?
  - pitää kertoa että ILMS-asiaa pohdittiin, mutta priorisoitaessa se jäi pois
- Miten Aleph-Linda vaikuttaa luetteloinnin ajantarupeeseen?
- Miten selkeä ennakkokäsitys strategian tavoitteista oli?
- Mikä on TH-strategian suhde kansalliskirjaston muihin strategiateksteihin?

KANSALLISKIRJASTO | 1640 | NATIONALBIBLIOTEKET